

*Голові разової спеціалізованої вченої ради
PhD 12709
Маріупольського державного університету
д.е.н., доценту, професору кафедри економіки та
міжнародних економічних відносин
Панченку Володимирі Григоровичу*

**Відгук
офіційного опонента
доктора економічних наук, професора
Петрової Ірини Леонідівни
на дисертаційну роботу Воскобойника Дмитра Васильовича
на тему «Трансформація зайнятості населення
в контексті цифровізації економіки України»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»**

1. Актуальність теми дослідження

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та зростання глобальних викликів Україна може набути конкурентних переваг лише за умови підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили, передусім її професійно-кваліфікаційної складової. Водночас вітчизняний ринок праці характеризується низкою проблем, зокрема невідповідністю професійних навичок сучасним вимогам цифрової економіки, дисбалансом між попитом і пропозицією робочої сили, зниженням якості професійної підготовки та скороченням частки працівників із високим рівнем компетентностей. Цифровізація економіки, з одного боку, відкриває нові можливості для підвищення продуктивності праці та розвитку інноваційних форм зайнятості, а з іншого – загострює ризики структурного безробіття, професійної поляризації та соціального відчуження.

Розв'язання зазначених проблем безпосередньо пов'язане з необхідністю дослідження трансформації зайнятості населення під впливом цифровізації, визначення ключових тенденцій і викликів, а також формування ефективних механізмів адаптації робочої сили до нових умов. Це сприятиме підвищенню

продуктивності праці, зростанню ефективності національної економіки та зміцненню соціально-економічної стабільності.

З огляду на викладене, тема дисертаційної роботи Воскобойника Д.В. є актуальною. Обґрунтування теоретико-методологічних засад і розробка практичних рекомендацій щодо трансформації зайнятості населення в контексті цифровізації економіки України мають важливе наукове та практичне значення.

2. Зв'язок теми дисертації з пріоритетними напрямками розвитку науки, державними та галузевими науковими програмами

Підтвердженням актуальності дисертаційної роботи є виконання здобувачем тематики наукових досліджень Маріупольського державного університету: кафедри економіки праці – «Світовий ринок праці в умовах глобальних трансформацій економічного розвитку» (ДР № 0122U201429), у межах якої здобувач здійснив дослідження впливу глобальних чинників на трансформацію зайнятості населення; кафедри економіки та міжнародних економічних відносин – «Економічна безпека країн Європи в умовах сучасних глобальних трансформацій» (ДР № 0124U001500), у межах якої здобувачем здійснено порівняльний аналіз складових державної політики у сфері зайнятості з підходами МОП.

3. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані і дисертації, їх новизна, рівень обґрунтованості

Для реалізації мети і завдань дисертаційної роботи використано комплекс взаємодоповнюючих методів наукового дослідження економічних процесів та явищ.

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи дослідження процесів трансформації зайнятості населення в умовах цифровізації економіки» проаналізовано теоретичні засади формування та розвитку зайнятості населення і механізмів її регулювання (с. 30-49), охарактеризовано процес трансформації та

його прояви в сфері зайнятості населення (с. 50-68), визначено зміст цифровізації економіки як чинника впливу на трансформацію зайнятості (с. 68-83).

У другому розділі «Соціально-економічний аналіз трансформацій в сфері зайнятості населення України з урахуванням цифровізаційних змін в економіці» визначено тенденції розвитку зайнятості в Україні (с. 88-115), здійснено оцінку цифровізаційних трансформацій державного регулювання зайнятості в Україні (с. 115-128), досліджено вплив глобальних чинників на трансформацію зайнятості населення в контексті цифровізації (с. 129-144).

У третьому розділі «Напрями регулювання трансформаційної зайнятості населення з урахуванням викликів цифровізації економіки України» здійснено моделювання впливу цифровізації економіки на тенденції розвитку зайнятості населення (с. 149-159), визначено концептуальні засади регулювання трансформаційної зайнятості в Україні (с. 159-176), обґрунтовано створення цифрової міграційної інфраструктури в Україні як чинника сприяння зайнятості населення (с. 176-189).

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає в поглибленні теоретико-методологічних основ дослідження зайнятості населення та розробці науково-практичних рекомендацій щодо регулювання трансформації зайнятості з урахуванням проявів цифровізації економіки України. Серед елементів наукової новизни виділимо наступні:

вперше: розроблено інструмент проактивної політики регулювання зайнятості населення – *концептуальний алгоритм формування цифрової міграційної інфраструктури в Україні* (с. 183), що передбачає сукупність етапів реалізації (підготовчий, розробки та пілотування, масштабування й оцінювання, інтеграції за умов постійного моніторингу та гарантування безпеки) з метою об'єднання різних цифрових сервісів у цілісну національну екосистему управління мобільністю людського капіталу в контексті трудоресурсного забезпечення економіки;

удосконалено:

- організаційно-економічні засади регулювання зайнятості населення, зокрема розроблено *структурно-функціональну модель регулювання трансформаційної зайнятості в Україні* (с. 168), що характеризує комплексний підхід до управління з урахуванням особливостей розвитку країни в сучасних умовах, а саме через виокремлення на основі чинників і характеристик трансформаційної зайнятості (обумовлююча складова) мети, завдань, принципів, векторів, інструментів її регулювання (функціональна складова), що мають обумовлювати настання результатів соціально-економічного, інституційного та стратегічного характеру (результуюча складова), демонструючи багатовимірність, системний характер та інтеграцію сучасних процесів у сфері зайнятості населення;
- теоретико-прикладні засади регулювання зайнятості населення, а саме обґрунтовано доцільність і розроблено *комплексний підхід до формування національної політики зайнятості в Україні* (с. 175) як концептуальної рамки, в межах якої здійснюється узгодження різних напрямів державної політики (економічної, соціальної, промислової, демографічної, міграційної, інклюзивної), що має реалізовуватись за рекомендаціями МОП в контексті людиноцентричного підходу та сприяти підвищенню конкурентоспроможності країни;

дістали подальшого розвитку:

- концептуальні основи регулювання зайнятості населення, а саме запропоновано *концептуальний підхід до визначення складових трансформації зайнятості* (с. 66), в якому поєднано сукупність рівнів її реалізації, проявів, видів, типів і етапів, що формуються внаслідок впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників та складають основу для модернізації політики регулювання зайнятості населення;
- понятійно-категорійний апарат дослідження зайнятості на основі обґрунтування авторських визначень понять, а саме:

трансформація зайнятості розглядається автором як багаторівневий та динамічний процес кількісних і якісних змін у формах, структурі, змісті та умовах реалізації праці, що відбувається під впливом взаємодії комплексу чинників, які призводять до якісно іншого стану функціонування системи та зумовлюють перегляд моделей використання робочої сили, соціально-трудових відносин і механізмів державного регулювання (с. 65);

трансформаційна зайнятість визначається автором як особливий стан зайнятості населення, що формується під впливом структурних, технологічних і інституційних перетворень у сфері реалізації праці та характеризується значущими змінами в структурі зайнятого населення, поширенням нових моделей взаємодії на ринку праці, переорієнтацією потоків робочої сили тощо, зумовлюючи необхідність актуалізації регулюючої ролі держави у координації трансформаційних процесів (с. 67-68).

Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості наукових праць українських і закордонних вчених-економістів, аналітичних матеріалів міжнародних організацій, використанням великого масиву статистичної інформації, достатньою апробацією та впровадженням у практичну діяльність.

Проведене дослідження повною мірою відповідає поставленій меті, що визначається темою наукової роботи та дослідницьким завданням. Зазначене підтверджено змістом дослідження, що визначає логіку та послідовність викладення матеріалу. У зв'язку з цим, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Воскобойника Д.В. є самостійною науковою працею та не порушує норми законодавства щодо захисту авторського права. Фактів порушення здобувачем академічної доброчесності не виявлено, на всі використані в роботі джерела інформації є посилання.

4. Практична значущість висновків і рекомендацій дослідження

Практична значущість отриманих результатів дослідження підтверджена їх використанням у діяльності Державного центру зайнятості (довідка № 33/10/11428-25 від 08.12.2025 р.); Івано-Франківської торгово-промислової палати (довідка № 305/01/07-16-1 від 21.11.2025 р.); ГО «Офіс міграційної політики» (довідка № 73/5 від 07.08.2025 р.); Асоціації «Всеукраїнська асоціація компаній з міжнародного працевлаштування» (довідка № 126/2-10 від 16.07.2025 р.).

Наукові результати дисертаційної роботи використовуються також у навчальному процесі Маріупольського державного університету при викладанні навчальних дисциплін «Державне регулювання зайнятості», «Цифрові трансформації трудових ресурсного забезпечення економіки» (довідка № 01-25/04 від 12.01.2026 р.).

5. Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Усі наукові положення та результати дослідження опубліковані автором у виданнях відповідно до нормативних вимог Міністерства освіти і науки України. Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають нормативним вимогам і повною мірою відображають наукові результати дослідження.

Основні результати дисертаційної роботи знайшли своє висвітлення у 23 наукових працях, зокрема у: 6 статтях у наукових фахових виданнях України (з них 2 одноосібні), 16 публікаціях за матеріалами науково-практичних конференцій і круглих столів, 1 статті у науковому виданні за напрямом дослідження.

Матеріали, викладені в анотації, ідентичні основним положенням і висновкам дисертаційної роботи. Текст анотації та дисертації повною мірою розкривають основні наукові напрацювання, ступінь новизни авторського доробку, рекомендації щодо можливостей практичного використання отриманих результатів. Анотація відображає зміст основних положень дисертації та відповідає встановленим вимогам.

Дисертацію написано сучасною діловою українською мовою, що забезпечує науковий стиль викладення матеріалу.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційна робота Воскобойника Д.В. за визначеними характеристиками заслуговує на позитивну оцінку, але разом з тим варто виокремити певні зауваження та дискусійні положення.

1. У дисертаційній роботі автор обґрунтовано наголошує, що однією з відмінностей нормативно-правового регулювання політики зайнятості в Україні від підходів, закріплених у документах Міжнародної організації праці, є недостатня увага до принципів гідної праці як фундаментальної складової сучасної політики зайнятості (с. 119-120). Водночас доцільно відзначити, що у самому дослідженні ця категорія не отримала достатньо розгорнутого теоретико-методологічного опрацювання. Зокрема, такі її складові, як гідні умови праці (с. 163), гідна зайнятість (с. 173, 175), гідні робочі місця (с. 175) та гідна оплата праці (с. 175), окреслюються переважно на рівні пріоритетів регулювання зайнятості населення економіки в Україні з урахуванням викликів цифровізації, проте потребують більш чіткої змістовної конкретизації та системного розкриття.

2. У дослідженні автором неодноразово акцентується увага на важливості розвитку цифрових компетентностей населення: зокрема, як умови розвитку людського капіталу та передумови повноцінної інтеграції працівників у цифрову економіку (с. 83), як складової векторів регулювання трансформаційної зайнятості в Україні (с. 164-165, 168), як інструменту національної політики зайнятості в Україні (с. 175). Тому робота значно б виграла, якби автором було також здійснено моніторинг та оцінку сучасних цифрових компетентностей, зокрема тих, що мають найбільшу значущість для зайнятості населення України, зважаючи на особливості розвитку країни з урахуванням наявних викликів.

3. Потребує додаткових пояснень, яким чином у запропонованій автором моделі національної політики зайнятості (с. 170-175) передбачається подолання інституційної фрагментації та забезпечення узгодженості міжсекторальних

політик, зважаючи на те, що створення координаційного органу – Національної ради з питань зайнятості, про яку йде мова на с. 173 – саме по собі не гарантує ефективної взаємодії?

4. Не применшуючи значущість висновків автора стосовно змін у гендерно-віковій структурі населення (с. 105-107), доцільно відзначити, що робота могла б бути додатково поглиблена шляхом більш детального висвітлення трансформацій у структурі робочої сили України, зокрема в аспекті зростання ролі жінок у традиційно «чоловічих» професійних секторах.

5. В контексті формування пропозицій щодо регулювання трансформаційної зайнятості населення з урахуванням викликів цифровізації економіки України за текстом неодноразово акцентовано увагу на аспектах *інклюзивності* – прискорення розвитку *інклюзивних цифрових сервісів* як пріоритетний напрям актуалізації політики державного регулювання зайнятості населення в Україні (с. 127-128), *інклюзивність* як принцип регулювання трансформаційної зайнятості населення в Україні (с. 164), *соціально-інклюзивний вектор регулювання* трансформаційної зайнятості в Україні (с. 165, 168), *соціально-територіальна інклюзивність* як напрям національної політики зайнятості (с. 175) та ін. Попри це, відповідні положення потребують подальшої конкретизації. Зокрема, доцільним є уточнення механізмів реалізації інклюзивного підходу, визначення цільових груп, інструментів державної політики, а також можливих індикаторів оцінювання ефективності впровадження інклюзивних рішень у сфері зайнятості.

Проте зазначені дискусійні положення та зауваження мають рекомендаційний характер щодо ідентифікації можливих напрямів подальших досліджень автора і не зменшують наукової та прикладної цінності одержаних у дисертаційній роботі результатів.

7. Загальний висновок

Дисертаційна робота «Трансформація зайнятості населення в контексті цифровізації економіки України» є самостійним, завершеним науковим

дослідженням, що пропонує вирішення важливого наукового та практичного завдання щодо поглиблення теоретико-методологічних основ дослідження зайнятості населення та розробки науково-практичних рекомендацій щодо регулювання трансформації зайнятості з урахуванням проявів цифровізації економіки України.

Позитивно оцінюючи рівень новизни представлених теоретичних і практичних результатів здійснених здобувачем досліджень, отриманих висновків та рекомендацій їх наукової обґрунтованості, рівень виконання поставленого наукового завдання й оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності, ступінь апробації та відображення основних положень дисертаційної роботи Воскобойника Дмитра Васильовича на тему «Трансформація зайнятості населення в контексті цифровізації економіки України», слід зазначити, що вона відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор, Воскобойник Дмитро Васильович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:
професор кафедри маркетингу
та поведінкової економіки
Вищого навчального закладу
«Університет економіки
та права «КРОК»,
доктор економічних наук, професор

Ирина

Ірина ПЕТРОВА

Ірина Петрова засвідчук
 Директор Департаменту кадрів Вищого навчального закладу
 «Університет економіки та права «Крок»

Тетяна Миколаївна
 «05» травня 2026 р.